

INSPIRATIEBIJEENKOMST OVER (HOOG)BEGAAFDHEID, DIFFERENTIATIE EN EXECUTIEVE VAARDIGHEDEN

VOOR ONDERWIJSPROFESSIONALS UIT HET PO EN VO IN DE KOP NOORD-HOLLAND

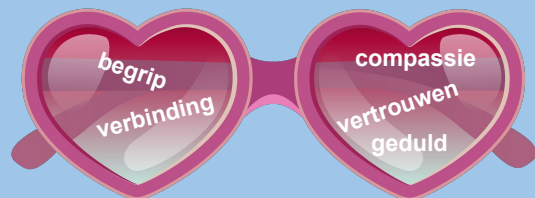
SWV Kop van Noord Holland PO
Postbus 1120
1810 KC Alkmaar

Elk kind een passende onderwijsplek

2002 - 2015	Mytyschool Tilburg cursus EF vanuit revalidatiecentrum (EF in combinatie met diagnoses)
2011 - 2012	Opleiding Talentbegeleider - EF bij hoogbegaafdheid (EF in combinatie met HB)
2011 - 2017	Plusklas uniQue en voltijds HB onderwijs - uitwerking onderzoekscirkel Trainer bij NOVILO en EXOVA Verschillende kenniscollages en congressen (Jelle Jolles, P.Beljan, R.Cash, Erik Scherder)
2017-2018	Monique van Haaren en Ans in dubbel bijzonder plusklas (HB met andere diagnose(s)) SBO Westerwel en SO de Keyzer, ontstaan autometafoor (als middel voor psycho-educatie EF) Samenwerking met het Kleine Avontuur, auteur JuniorLab
2018-2019	Denkplein project OBS Panta Rhei en SBO Zonnestein (doorontwikkeling materialen autometafoor)
2019-2020	Doorontwikkeling op SBO Westerwel en SBO Zonnestein
2020-2021	Denkplein project OBS D'n Hazennest en SBO Noorderlicht, wijkgericht Heikant-Quirijnstok
2023-2024	project SO-VSO de Groote Aard (doorontwikkeling materialen autometafoor) Auteur JuniorLab PLus
sinds 2012	Trainingen Hoogbegaafdheid, Executieve functies en Onderzoekend leren

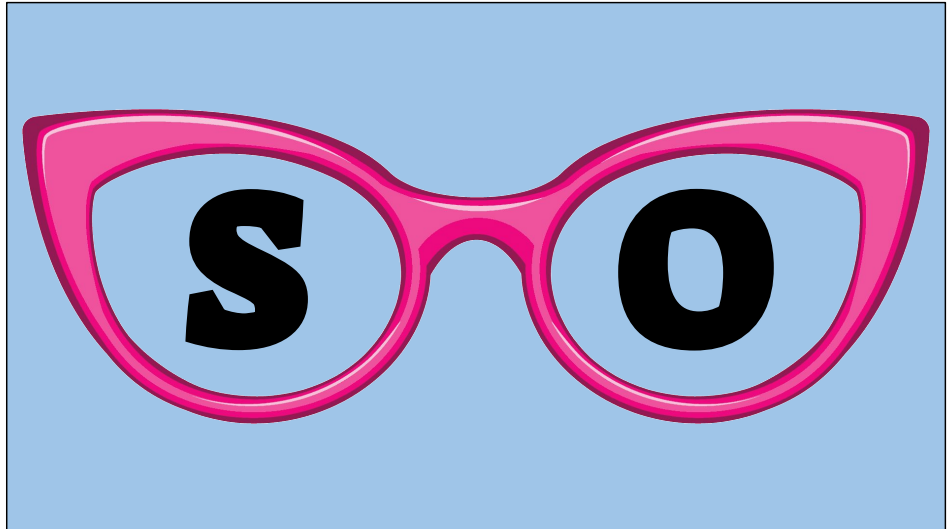
**“Kijk anders naar een kind,
en zie een ander kind!”**

Keynote Ans Ramaut

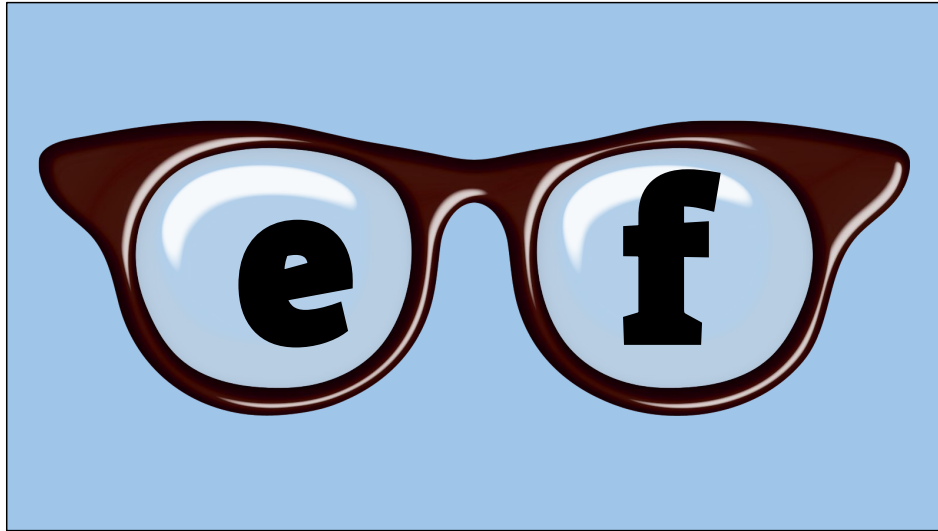

Geregeld krijg ik casussen van leerlingen waarbij het niet zo goed loopt op school, dan vragen mensen mijn raad. Hoewel ik uit een mail of telefoontje te weinig weet over deze leerlingen probeer ik toch altijd een goed antwoord te geven. En hoe doe ik dat? Vanuit mijn kennis en een echt en diep begrip voor de basisbehoeften van kinderen en leerlingen. Waarom vragen mensen mijn hulp? Niet om mee te praten in hun straatje, maar omdat ze weten dat ik anders kijk, ik zie een ander kind terwijl het over hetzelfde kind gaat. En hoe zie ik die leerling? Mijn missie vandaag met deze keynote is om jullie daarin mee te nemen.

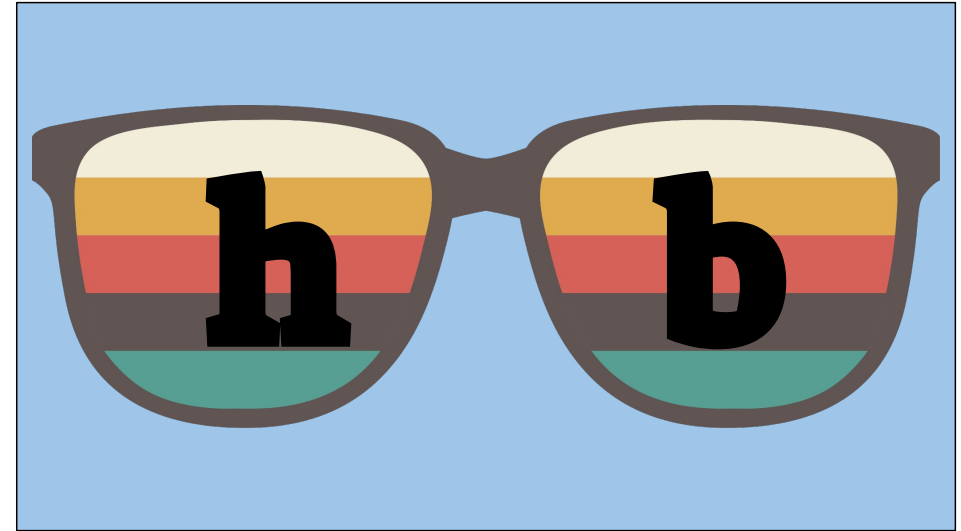
Ik heb verschillende brillen op, die ik na zoveel jaren nog moeilijk af kan zetten.

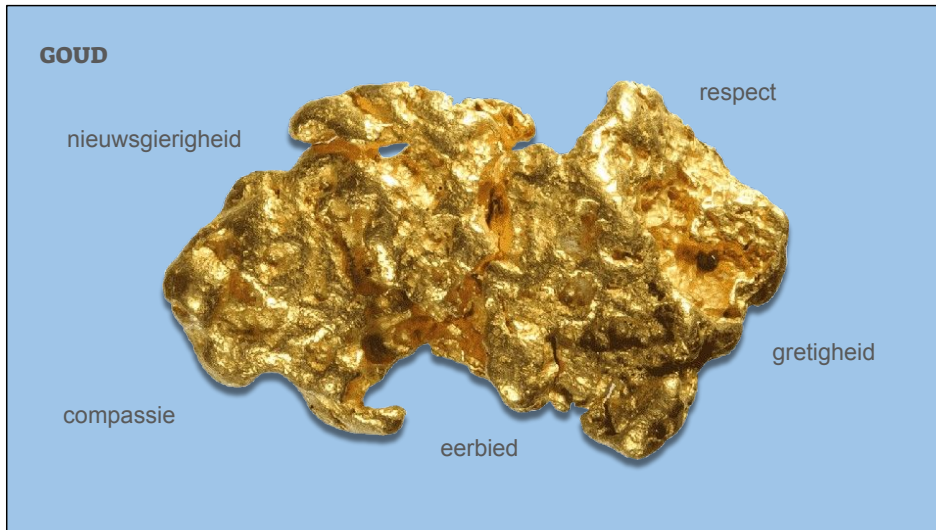
Ik kijk door **mijn speciale bril**, op speciaal onderwijs heb ik geleerd te kijken en zoeken naar talenten van leerlingen waarbij veel zaken niet vanzelfsprekend waren, ook bij leerlingen met een mentale en/of fysieke beperking zoek je naar het goud. Ik heb geleerd te differentiëren, elk kind in mijn speciale klas was uniek, geen één hetzelfde. We trokken alles uit de kast om hen een stapje verder te brengen in hun ontwikkeling en daarbij gingen we ver buiten het standaard curriculum om dat te doen. Met leerlingen van 9, 10, 11 jaar gingen we picto-lezen om hen misschien toch tot lezen te brengen. Met mijn speciale bril kijk ik ook naar ondersteuning en hulpmiddelen voor de zaken die nog niet zo goed lukken.

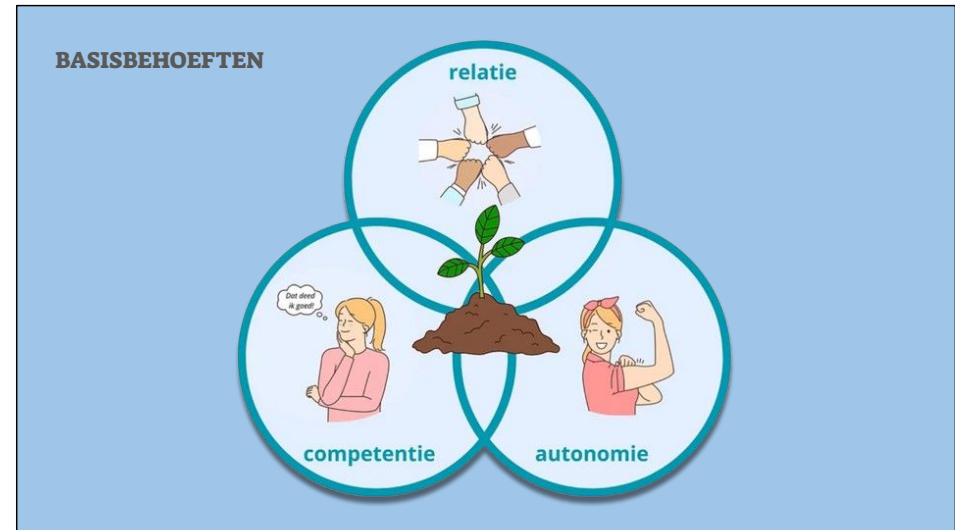
Met **mijn EF bril** kijk ik met veel begrip, compassie en geduld voor het nog jonge brein van de leerlingen van 0 tem 15-16 jaar. Het is werk in uitvoering, ze zijn er nog niet, hun brein is nog niet klaar om alles wat wij van ze willen en verwachten ook goed onder controle te hebben. Ik kijk in kansen en mogelijkheden, in nog te leren, fouten maken, praten, opties en mogelijkheden bieden, strategieën en vaardigheden aanleren en oefenen, ondersteunen, ... ik zie dat de intensiteiten van leerlingen, de leerhonger, de bewegingsdrang, de fantasie en verbeeldingskracht, het alles horen, zien, ruiken, proeven, voelen, het alles meekrijgen en daar diep en lang over nadenken, en het intense gevoelsleven en heftige emoties, soms problemen geven bij de zelfregulering. Zet daarnaast nog de onrijpe filter in de prefrontale cortex van de nog jonge leerlingen, een filter die de massa en intense informatie nog niet adequaat kan filteren en dan zie je in de praktijk veel onbegrepen gedrag.

Met **mijn HB bril** zie ik vooral de mogelijkheden en nog onontgonnen talent van veel hoogbegaafde leerlingen. Ons systeem haalt nog steeds niet het beste in ze naar boven, erger nog we smoren het vaak in de kiem. We wringen deze leerlingen door een niet passend systeem met alle gevolgen van dien. Door deze bril kijk ik als ervaringsdeskundige met veel kennis en praktijkervaring naar de basisbehoeften van deze leerlingen, waar gaat het nog steeds fout en waar kunnen we dus een grote slag slaan. Deze drie brillen zorgen ervoor dat ik anders kijk en daardoor een ander kind, een andere leerling zie.

Ik zie een klompje goud ! Enorme potentie, de trots van ouders en onze hoop voor de toekomst ! Nog ruw en ongevormd maar van grote waarde. Laten we hier respectvol mee om gaan, laten we hiernaar kijken met nieuwsgierigheid naar wat het kan worden, met een gretigheid om hiermee aan de slag te mogen, met eerbied voor het materiaal waaruit het gemaakt is.

Deze kennen we allemaal, maar helaas ... in de praktijk blijkt het hier toch vaak nog op fout te gaan ...

De versterkte behoefte van de hoogbegaafde leerling aan **relatie** met de volwassenen, leerkrachten en docenten om hen heen, herkent en erkent worden, gezien en begrepen worden in je anders denken én je anders zijn.

De universele basisbehoefte om je als leerling **competent te voelen**, te voelen dat je in je leerzone zit en passende uitdagingen aan mag gaan met voldoende vaardigheden om die uitdaging aan te kunnen, dat de docenten het vertrouwen hebben dat je dit ook aan kan en je oordeelloos ondersteunen als het wat moeilijker wordt. Als alles vanzelf gaat en je hoeft er weinig of niets voor te doen ga je je steeds minder competent voelen omdat je gaat twijfelen aan jezelf als je anderen zo ziet struggelen en moeite ziet doen.

En de versterkte behoefte aan **autonomie**, deze toch al autonome leerlingen hebben nood aan keuzevrijheid, ontwikkelingsruimte, eigenaarschap. Hoeveel ruimte en vrijheid durven wij ze geven, hoe goed durven wij buiten de gebaande kaders denken, ... en hoe structureel reflecteren we op gemaakte keuzes zodat leerlingen ervan leren.

Als alle drie deze behoeften voldoende gevoed worden kan het cognitieve talent van deze leerling to groei en bloei komen. Dan kan dat goudklompje gaan schitteren en langzaam zijn eigen vorm vinden.

ZONE VAN NAASTE ONTWIKKELING

Vygotsky

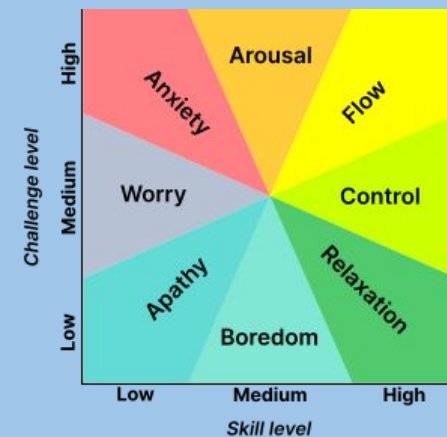
Een ander basisprincipe is de theorie van Vygotsky, de **zone van naaste ontwikkeling**. Bieden wij deze cognitief sterke leerlingen stof en uitdaging in hun zone van naaste ontwikkeling? Maar al te vaak zitten deze leerlingen te wroeten in hun comfortzone, een zone waarin het ze wel gemakkelijk afgaat, waarvoor ze weinig moeite moeten doen en goede punten worden gescoord, maar waarin weinig geleerd wordt laat staan vaardigheden gesprokkeld worden. Demotivatie is een belangrijke problematiek onder deze doelgroep, het continu zitten wachten tot er eens iets interessants of spannends voorbij komt. Sommige leerlingen pakken met smart de extra uurtjes verrijking met beide handen aan, anderen die kiezen er niet voor een uur langer op school door te brengen en ontwikkelen zich vooral buiten school in eigen passies en interesses en verliezen daarbij vaak ook hun schoolmotivatie, want de autodidact in hen gaat sneller dan school kan bijhouden.

Kennen wij de zone van naaste ontwikkeling van deze leerlingen, weten wij wat ze kunnen, weten wij waar hun talent, interesse en passie ligt en bieden wij daarin tijd en ruimte genoeg om dit te ontdekken en verder te ontwikkelen? Durven wij van gebaande paden afstappen, sneller buiten het standaard curriculum denken, denken in mogelijkheden, oplossingen en aanpassingen? Of moeten deze leerlingen zich eerst maar eens bewijzen ...

In de leerzone sprokkelen leerlingen voldoende inzichten, strategieën en vaardigheden om ook hun metacognitie goed te ontwikkelen.

FLOW

Csikszentmihaly

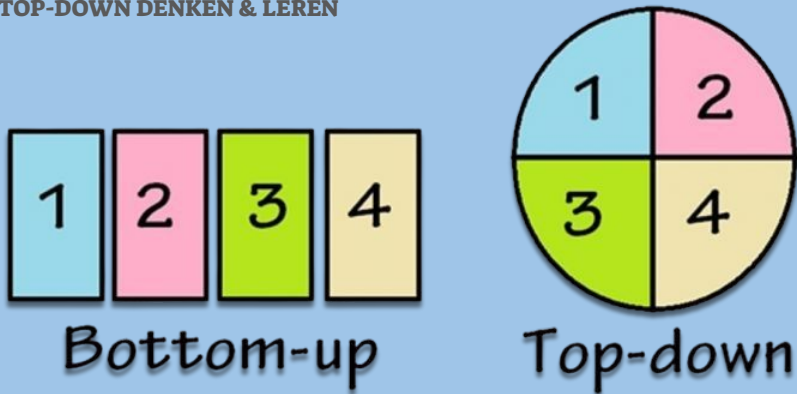

In die zone van naaste ontwikkeling kun je komen tot **flow**, je verliest het contact met jezelf en de omgeving, de tijd omdat je helemaal opgaat in je taak, je bent zeer doelgericht, gemotiveerd, geïnspireerd bezig, je ervaart een gevoel van uitdaging maar ook van controle en competentie.

Wat is belangrijk om in die staat van flow te komen: structuur, kaders, duidelijke afspraken en heldere doelen, zicht op eigen vooruitgang en vooral ook directe feedback en tijd voor reflectie en feed-forward. Daarnaast zien we hier terug de autonomieondersteuning en keuzevrijheid, intappen op intrinsieke motivatie en de relatie en hoge verwachtingen.

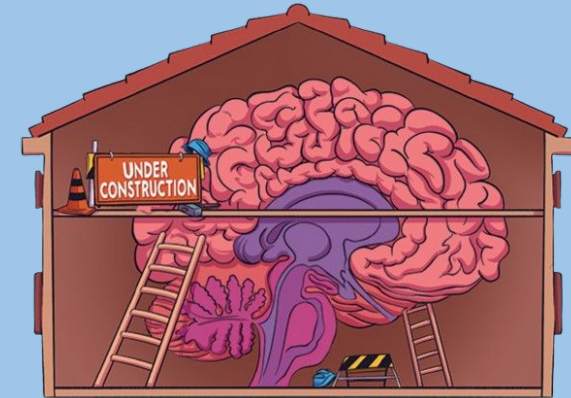
Kennis over wat leerlingen motiveert is essentieel, zolang we denken dat cijfers leerlingen moeten motiveren zullen veel leerlingen bezwijken onder de prestatiedruk en de stress die leren voor een cijfer teweeg brengt.

TOP-DOWN DENKEN & LEREN

Veel hoogbegaafden zijn **top-down denkers**, het willen begrijpen vanuit het grotere geheel, het overzicht, vanuit de context, relevantie, verbanden en samenhang, vanuit kernideeën, principes en theorieën, voordat ze zich verdiepen in specifieke aspecten. Ze gebruiken vaak intuïtie en inzicht om tot oplossingen te komen, zonder altijd een gestructureerd proces te volgen. Dit kan leiden tot frustratie als lesmethoden te fragmentarisch zijn en gericht zijn op feitenkennis en stap-voor-stap, bottom-up leren.

BREIN IN DE STEIGERS

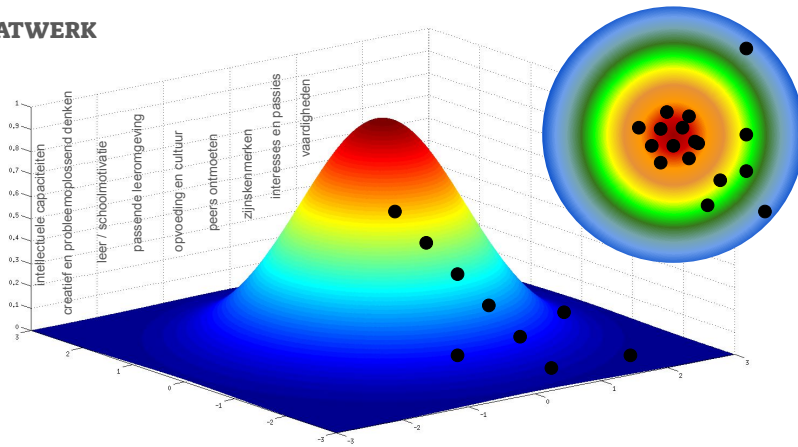

Volgens **Sternberg** kun je pas succesvol van je intelligentie gebruik maken als je zowel je **analytische, creatieve en praktische intelligentie** goed ontwikkeld hebt. Dat wat je snel begrijpt omdat je het helemaal hebt uitgeplozen en waar je dan ook creatieve, out-of-the-box oplossingen voor kunt verzinnen ook uit je handen krijgen, vorm kunnen geven in de realiteit. Als je het hebt over de praktische intelligentie, heb je het eigenlijk over de executieve functies en de daarbij horende uitvoerende vaardigheden.

Daarbij is het heel belangrijk dat we beseffen dat deze leerlingen zich **a-synchroon** ontwikkelen, ze hebben vele verschillende leeftijden in zich, hoe hoger in intelligentie hoe groter de discrepantie tussen die verschillende leeftijden. Het denken loopt daarin vaak ver voor op het handelen, het doen. Als oefenen en blijven oefenen tot je het kunt, falen en opnieuw beginnen, doorzetten als het moeilijk wordt, een andere strategie proberen en inzetten, ... niet in je vocabulair zit dan ben je misschien handelend niet zo vaardig.

Daarnaast staat het **puberbrein** ook helemaal **in de steigers** onder invloed van de hormonen, zijn andere zaken nu soms even belangrijker én overschatten we de jeugd in zijn algemeenheid al in die executieve functie ontwikkeling. Het is dus niet zo vreemd dat er soms niet helemaal uitkomt wat er eigenlijk wel inzit. Het is aan ons om de leerervaringen uitdagend genoeg te maken met als doel die praktische vaardigheden te sprokkelen, te oefenen, te finetunen, uit te breiden met het begrip dat we ook af en toe zullen moeten ondersteunen, faciliteren, helpen bij de zaken die nog niet zo goed lukken.

MAATWERK

Ten slotte is een passend aanbod voor cognitief sterke en hoogbegaafde leerlingen **maatwerk** ! Geen hoogbegaafde is hetzelfde. Hoe hoger in de IQ curve hoe unieker de leerling. Zo kunnen leerlingen niet alleen qua intelligentie nog ver uit elkaar liggen maar ook qua leer- en schoolmotivatie, qua creatief, uit-de-box kunnen denken, qua interesse, passies en talenten, qua gesprekkelde vaardigheden en mindset, qua intensiteiten en andere zijnskenmerken, qua opvoeding en cultuur, ...

PEERS - ONTWIKKELINGSGELIJKEN

Als we even deze '**peers**' van naderbij bekijken, merken we dat deze heel belangrijk zijn voor zowel de ontwikkeling van de persoonlijke identiteit (zelfkennis, zelfbeeld) als voor de sociale identiteit (verbondenheid in groep) en de emotionele ontwikkeling. Er is een wisselwerking tussen beiden: je leert jezelf beter kennen door de vergelijking met anderen én zelfkennis is nodig om te weten tot welke sociale groep je kan of wil behoren. Ontmoetingen met andere personen met gelijkaardige cognitieve capaciteiten en interesses kunnen ervoor zorgen dat hoogbegaafden zich minder anders voelen en bijgevolg minder eenzaamheid ervaren. Daarnaast kunnen (verrijkings)programma's voor hoogbegaafde kinderen en jongeren hun verbondenheid met anderen met soortgelijke capaciteiten en interesses ondersteunen. Het samenwerken op niveau, met ontwikkelingsgelijken waarbij je je niet moet aanpassen, zorgt ook een goede ontwikkeling van o.a. samenwerkingsvaardigheden.

Hoogbegaafde leerlingen vinden het peers, niet altijd op school maar vaak ook buiten school, op de schaakclub, een speciaal kamp of gezinsweekend, tijdens gamen, het thuis bij elkaar komen om spellen te spelen, ...

